

De Vrienden van de Plantentuin

CAMELLIA

**Ikebana en Bonsai
tentoonstelling**

**in de Plantentuin R.U.G.
Karel Lodewijk Ledeganckstraat Gent
van vrijdag 9 tot zondag 11 maart 1984**

redaktie:

dhrrn. Prof. Dr . P. Van der Veken
De Permentier Christ
Clement Frans
Carton Marcel
Plus Marcel

prijs per nr. 50 Fr

lidgeld	200 Fr
steunkaart	100 Fr
beschermlid	500 Fr
erelid	1000 Fr

rek.001-1192154-03

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

DERDE JAARGANG N°1 - MAART 1984

inhoud:

DE CAMELLIA	blz. 3
HISTORIEK	5
TEELT	10
VARIËTEITSKEUZE	24
BONSAI	28
IKEBANA	42
DE THEECEREMONIE	49

DEZE TENTOONSTELLING KWAM TOT STAND IN SAMEN-
WERKING TUSSEN DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN
EN DE PLANTENTUIN.
=====

Opzet en coördinatie : PLUS Marcel
Technische assistentie : Ing. OTTEN Karel
Algemene assistentie : GILLIS Cyrilla

Standverantwoordelijken :
 Camelliaplanten : Firma De Bisschop
 Bonsai : MUYLAERT Agnes
De dame met Camellia : VAN AUDENHOVE Diane
 Ikebania : NEYT Gilberte

Werkten ook mee : Japanse Ambassade
 De stad Gent
 Vlaamse Bonsai-
 vereniging

Wij danken : Dhr Prof. Dr P. VAN DER VEKEN
 de hulpbiedende leden van de
 Vrienden van de Plantentuin.
 de firma DE BISSCHOP-REMS
 Drongen = Camellia's
 de firma SCHEPENS Marc
 St Denijs Westrem = Azalea's
 de firma VEECK A.
 Oostakker = Azalea's
 de firma EVERA
 Oosteekloo = hout
 de firma BILTERYST Jean & CAR
 Gentbrugge = hout
 de BELGISCHE BOERENBOND
 Gent

DE

CAMELLIA

HAAR PLAATS IN HET PLANTENRIJK

hoofdafdeling : zaadplanten
afdeling : bedektzadigen
klasse : tweezaadlobbigen
orde : Dilleniidae
familie : Theefamilie
geslacht : Camellia
soort : C. japonica Spec.

variëteiten en cultivars : Sp. en Ssp.

GROEIAREAAAL: tropisch en sub-tropisch met centrum in Azië en Amerika.

NUT: theezaadolie (*Camellia sasanqua*)
sierplanten (*Camellia Spec.*)

KENMERKEN: Niet behaarde, opgaande wintergroene struik met zwartgepunte twijgen. Bladeren verspreid, zelden tegenoverstaand, vaak altijdgroen en leerachtig, doorgaans zonder steunbladeren.

BLOEMEN: regelmatig, gewoonlijk tweeslachtig, meestal alleenstaand maar soms in vertakte bloeiwijze. Vaak zijn ze zeer fraai.

Aantal kelk- en kroonbladen: 4 à 7 van elk.

Er zijn 4 à 8 of vaak vele meeldraden, vrij, in bundels of tot een buis vergroeid.

Aantal stijlen gelijk aan het aantal hokjes vrij of verenigd, helmknoppen beweeglijk.

VRUCHT: een hokverdelende doosvrucht, onderaan met blijvende kelkbladen. Zaden in regel met weinig of geen kiemwit en een rechte tot gekromde kiem die geplooid of spiraalsgewijs gedraaid kan zijn.

De meest gekende sierplanten zijn cultivars van de *Camellia japonica* die sedert lang in het Verre-Oosten, wegens hun prachtige vaak geurige bloemen, zijn gekweekt.

Het zijn nu in vele gematigde streken populaire tuinplanten.

Voor zover we nog zouden twijfelen aan de pracht van deze heester of hem nog niet voldoende kennen, in de Plantentuin van Gent groeit een prachtige *Camellia japonica* (bloei maart-april). Door de *Azalea* (*Rhododendron azalea Spec.*) in belangrijkheid verdrongen, willen we met deze tentoonstelling trachten de *Camellia* die 175 jaar geleden voor het eerst in België gekweekt, opnieuw de ereplaats bezorgen die ze terecht verdient.

Historiek

van de

Camellia

De Camellia kende een fabelachtig leven. Reeds 1200 jaar vóór J.C. was de Camellia in China bekend.

Het oudst geïllustreerde schrift hierover dateert van 290 jaar na J.C. Het is de beschrijving door Prins "WEI WANA HUA MACHIH" van de Camellia's die zijn park gelegen in de provincie "YUNNAN" sierden.

Het handschrift van "CHAC-PI" beschrijft 400 variëteiten van de Camellia's van 307 tot 340 jaar na J.C.

Een waar kunstwerk van precisie.

Onder de "TANG" dynastie (618 - 907 na J.C.) vond men in de Keizerlijke tuinen niet minder dan 72 cultivars van Camellia reticulata.

De data werden genoteerd door de grote Chinese botanicus "FENG-CHI-KO" in een historisch rapport over de Camellia's in de provincie Yunnan.

(Rapport dat door mevr. De Bisschop werd geraadpleegd tijdens haar reis door China). In de Chinese taal noemt de Camellia "SHAN-CH'A" en in het Japans "TSUBAKI".

Het blijkt dat de Camellia's in Japan slechts vanaf de 14e eeuw te Kyoto gecultiveerd werden. In Japan is de Camellia het zinnebeeld voor de eer, het edele en de schoonheid. De Camelliabloem is een "blikvanger" bij IKEBANA (de Japanse bloemsierkunst). Tot in de vorige eeuw hadden alleen de priesters en edelen het recht om deze weelderige, prachtige bloem in Ikebana te gebruiken.

In Europa (Engeland) werden de eerste Camellia's per toeval ingevoerd. Op het einde van de 17e eeuw kende de handel met het Chinese continent een grote bloei, veel Europese schepen waren in de Aziatische wateren aanwezig. De handel in thee met het Verre-Oosten nam in groei toe. Tussen de in Engeland geïmporteerde theeplanten stak een Camelliaplant. Door de schitterende bloempracht getroffen werd de Camellia door de botanisten vermeerderd en gehybrideerd teneinde nieuwe variëteiten te bekomen. Een nieuwe hartstocht was geboren "de Camelliaphylie".

Ook de West-Indische Compagnie speelde in het begin van de 18e eeuw een grote rol bij het ontdekken van nieuwe plantensoorten. Het was James Cunningham, een dienstdoende dokter van deze Compagnie, die als eerste met een opdracht op het eiland "CHUSAN" (China) als begeesterde botanicus verschillende nieuwe soorten verzamelde en ze naar zijn landgenoten James Petiver en Sir Harris Sloane toestuurde.

De Camellia werd voor het eerst in België aangeboden tijdens de Gentse Floraliën in 1809. Deze Floraliën hadden plaats in een kleine herberg "Frascati" genaamd aan de Coupure te Gent.

Heel wat boomkwekers specialiseerden zich in deze teelt en Gent werd zeer vlug voor zijn

Camelliateelt beroemd, men sprak zelfs van "hoofdstad van de Camellia" om zijn veelvuldig bekomen van nieuwe cultivars.

In 1875 had de Gentse tuinbouwkundige de heer Victor De Bisschop, een kataloguskeuze van maar liefst 277 Camelliacultivars.

In Frankrijk werden de eerste Camellia's in 1810 gekweekt door REDOUTÉ, de hooftuinier van het kasteelpark Malmaison, verblijfplaats van ex-keizerin Josephine de Beauharnais, welke op haar beurt een grote bewondering had voor de Camelliabloem.

In 1855, vlak voor de Am. Burgeroorlog, werden vanuit Europa de eerste Camellia's in de Verenigde Staten ingevoerd.

In tegenstelling tot wat sommige encyclopediën vermelden is het niet "Père Kamel", Broeder Georges Josephus Camellus welke de Camellia in 1739 ontdekte. G.J. Camellus "Le Père Morave", dokter jezuïet was sterk geïnteresseerd in botanica. Hij leefde te Manilla (Fillipijnen) van 1661 tot 1706. Bijna 30 jaar na zijn dood zou de grote Zweedse botanicus Carl Linnaeus als hulde en eerbewijs aan G.J. Camellus diens naam aan deze prachtige bloemsoort geven. Vandaar de Latijnse naam "Camellia".

Gezien het grote belang van de historische gegevens over de Camellia, is het vooral door de roman "La dame aux Camellia" van Alexander Dumas (zoon) dat de naam populair werd.

De Camellia wordt met 2 l's geschreven, deze schrijfwijze werd geadopteerd door de "International Camellia Society" en de "American Camellia Society" welke gezaghebbend zijn op dit gebied. In 1893 katalogeerde de International Camellia Society meer dan 5000 Camellia variëteiten.

In onze tijd waar statistieken mode zijn en om een idee te geven van de populariteit van de Camellia volgen enkele ledenaantallen per land bij de International Camellia Society.

<u>LAND</u>	<u>LEDEN</u>
Argentinië	1
Australië	210
België	4
Canada	2
Jersey-Guernseyeilanden	39
Chinese Republiek	2
Denemarken	2
Frankrijk	61
Duitsland	1
Eiland Man	1
Italië	28
Japan	41
Korea	2
Malta	2
Nederland	5
Nieuw-Zeeland	42
Ierland	10
Zuid-Afrika	25
Spanje	29
Zwitserland	5
Engeland	249
U.S.A.	220
Zimbabwe	1

De "American Society" kon rond de jaren '70 rekenen op ongeveer 5000 leden.

De Camellia is een plant uit de "theefamilie". Wanneer U geniet van een kop thee drinkt U een extract van de jonge Camellia loten.

In ons klimaat zien we zelden een vrucht of zaadvorming bij de Camellia. Doch met een milder klimaat vormt de Camellia een "doosvrucht" waarin zich 2, 3 soms 4 zaden bevinden. Uit deze zaden wordt een zeer fijne olie getrokken, door de Japanse vrouw als cosmetica gebruikt. Deze olie maakt de haren glanzend en soepel en zou bovendien het "grijs" worden verhinderen. De olie wordt bij de gelaatsverzorging gebruikt als "anti-rimpel-kreem".

In Japan bereidt men ook heerlijke kleine gebakjes, bestaande uit rijstkreem omgeven door een Camelliabladd.

De Japanner creëert een echte kultus rond deze wondermooie heester, die als een godheid behandeld wordt. De Camellia maakt deel uit van zijn levenswijze en -kunst, Ikebana, Bonsai, theeceremonie, bij offergaven in tempels en als schoonheidsverzorging.

De Camellia zal altijd op de juiste plaats voorkomen, op hun stempels, het IMRO lakwerk (geneesmiddelenendoos), het aardewerk van AWATA (18e eeuw) en SATSUMA en hoofdzakelijk op hun kunstvoorwerpen.

In België heeft de vollegrondsteelt van de Camellia een beloftevolle toekomst. Zij heeft haar plaats in elke tuin en wanneer de Camellia in groep geplaatst is, als alleenstaande blikvanger is zij zeker ook de ideale plant voor de stadstuin. Tal van deze soms kleine tuintjes, in half-schaduw gelegen, waar bijna niets wil bloeien, kunnen dank zij de aanplant van enkele Camellia's een buitengewone schittering bekomen.

Dankzij het gunstige microklimaat in deze tuintjes zal de Camellia, tot grote vreugde van de eigenaar, zelfs vroegtijdig bloeien.

Een Camellia in zijn tuin planten kan men voor het persoonlijk genoeg, doch ook uw kinderen en kleinkinderen zullen ervan genieten, want een Camellia kan enkele honderden jaren oud worden.

Een groot deel van haar leven wijdt mevr. De Bisschop aan het kweken, leren kennen en liefhebben van de Camellia's.

HAAR DOEL: het vaak drukkend gewicht van gewoontes van ons afschudden. Genoeg nu, van overal geziene en herziene planten, aan de tuin zal men meer persoonlijkheid geven door een grotere afwisselende verscheidenheid.

Meer dan 25 jaar teelt mevr. De Bisschop Camellia's in de tuin, elk jaar worden er nieuwe bijgeplant en toch is er telkens die verrukking over de pracht van deze plant.

Een mooie tuin kan niet zonder Camellia.

DE

CAMELLIA TELT

INLEIDING

In tegenstelling tot wat de meeste liefhebbers denken is de Camellia niet de grillige en koude vrezende heester, welke beschut voor de winterse koude in een serre geteeld dient te worden.

In goede omstandigheden en op de juiste plaats geplant in de tuin en met een minimum aan voorzorgen voor de overwintering is de Camellia uitstekend winterhard, ook in ons klimaat.

Als voorbeeld hiervan, bevindt zich momenteel in een Brusselse tuin een kollektie van 80 Camellia's bestaande uit 69 verschillende variëteiten. Hiermee oogst de gelukkige bezitter een echt sukses tijdens de jaarlijkse, door hem welwillend georganiseerde "Camellia Show".

Getooid met een altijd aanwezig donkergroen glanzend blad, biedt de Camellia vanaf november tot mei - begin juni een uitbundige bloei met een kleurvariatie vanaf zuiver wit tot een

diep wijnrood, gaande over alle tinten roze en rood.

De Camellia verdient door haar onvergelijkbare schoonheid tot één der mooiste heesters van de schepping beschouwd te worden.

Het is dus wenselijk dat elke tuinbezitter tot de overtuiging komt dat er voor elk type tuin (van de meest klassieke tot de wildetuin) een Camellia bestaat. En wanneer men de eisen voor vollegrondsteelt van de Camellia's in acht neemt, de zekerheid van welslagen heeft.

DE VOLLEGRONDSTEELT VAN DE CAMELLIA IN DE TUIN

Het welslagen van deze teelt hangt af van vijf grondregels: het microklimaat, de oriëntatie, de plantwijze, de variëteitskeuze en de verzorging het ganse jaar door.

HET MICROKLIMAAT

Dit is van het allergrootste belang, daar de Camellia niet houdt van open terrein waar de gure winden vrij spel hebben. Men kan dus het microklimaat van een tuin verbeteren door het aanbrengen van een windbreker - beschermer (haag, enz.).

Het gebruik van een minima - maximathermometer is een uitstekende hulp bij de studie van het microklimaat. Daartoe volstaat het op verschillende plaatsen in de tuin de thermometer aan te brengen, in elk seizoen en bij elk weertype (warm/koud, droog/vochtig, sterke wind) zorgvuldig de geregistreeerde temperaturen te noteren en een grafiek met de bekomen waarden op te maken.

Het kennen van de best geakklimatiseerde plaats in de tuin is de waarborg voor het welslagen.

Noteer ook dat de Camellia weerstaat aan temperaturen van -12° zelfs tot -15° , als deze lage temperaturen maar niet te lang aanhouden.

DE ORIËNTATIE VAN DE CAMELLIA

Het is niet de winterse kou die de Camellia vreest, doch de opgaande zon. De plotse ontdooiing overdag en de nachtelijke negatieve

temperaturen veroorzaken een ernstige onevenwichtigheid. De bevroren grond belet de wortels om het water op te nemen dat nodig is om het tekort, teweegebracht door de verdamping langs de bladeren, aan te vullen. De verwelkte Camellia zal door blad- en bloemknopvāl het biologisch evenwicht trachten te herstellen om te overleven. De late nachtvorsten zijn in principe het meest te vrezen.

Tijdens het hernemen van de groei is de plant uiteraard gevoeliger aan temperatuurschommelingen dan vroeger of later in het jaar. Het gezamenlijk effect van vorst en zon "verbranden" als het ware bloem- en jonge knoppen. Ook wanneer de bladerkrans nog niet de wortelzone overdekt zullen de jonge plantjes waarvan het wortelgestel nog oppervlakkig is, niet zo goed op de winterse koude reageren. Ook sneeuw is noodlottig voor de bladeren (brandvlekken). Verwijdering van de sneeuw door de takken zacht te schudden is dus wenselijk.

In de zomer houdt de Camellia niet van de brandende zonnestralen. Bij een Camellia, die in de nabijheid van een witte muur staat welke naar het zuiden gericht is, kan door terugkaatsing van het licht bladverbranding optreden. Anderzijds geeft een Camellia welke nooit zonnestralen ontvangt minder knoppen. Men dient dus extreme situaties te vermijden, behalve in welbepaalde gevallen zoals in streken met strenge winters waar de oriëntatie op het noorden onvermijdelijk is. De oriëntatie op het zuiden is mogelijk onder beschutting van bomen welke 's zomers voor weldoende schaduw zorgen en voor zover de winterse zon de plant niet bereikt.

HET PLANTEN

Het is de belangrijkste fase van de vollegrondsteelt. Na 20 jaar beplantingsproeven over diverse periodes van het jaar bekwamen de zekerheid dat de beste periode met het grootste sukses van welslagen einde mei is:

- de grond is opgewarmd;
- men riskeert geen "verbranding" meer van de jonge scheuten door nachtvorst;
- de bloei is bijna geëindigd;
- de plant bevindt zich in optimale omstandigheden om de shock van het planten te trotseren.

De invloed van de stijgende temperaturen zal de ontwikkeling van de jonge wortels gunstig beïnvloeden, zodat ze in hun nieuwe omgeving de nodige voedingsbronnen kunnen aanspreken.

PLANTAFSTAND: De eerste jaren groeit de *Camellia* traag, maar eens goed gevestigd zal de groei weelderig worden en de vandaag geplante, kleine *Camellia*, wordt in 10 à 12 jaar een heester van 2 à 3 meter.

Een onvoldoende plantafstand geeft aan de heester niet de mogelijkheid tot zijn volle decoratieve ontwikkeling te komen.

Geplant op een afstand van 1 tot 1,25 meter, zullen de *Camellia*'s zich goed ontwikkelen en hun harmonieuze vorm bekomen. Indien nodig kunnen de ruimten tussen de jonge heesters, de eerste jaren, aangevuld worden door eenjarige of eventueel ook met doorlevende planten.

GROEIVORM: Tot het bekomen van een maximaal effect van zijn vorm dient men rekening te houden met de volwassen vorm van de *Camellia*;

- de struikvorm voor bepaalde cultivars;
- de piramidale vorm voor andere cultivars.

GRONDSTRUKTUUR: De *Camellia* verkiest zure gronden en eist een pH tussen 5 en 5,5 hetgeen belangrijk is voor de bodemkwaliteit.

Hier volgt, voor elk partikulier geval, hoe men de betrokken bodem in de juiste hoedanigheid zal brengen.

Zuivere neutrale grond: plantgat: 60 x 60 x 60 cm; drainering: 10 cm;

mengeling: 1/3 gewone grond, 1/3 turf, 1/3 heidegrond, 1/10 houtskool;

een kleine gift van organische meststof, van ongeveer 5 gr per liter grondmengeling.

Kleigrond: volledige vervanging van de grond is nodig; plantgat: 1 m x 1 m x 1 m, met behulp van een betonijzer van bijv. 3 cm diameter gaten van 30 cm diep in de bodem van het plantgat maken;

drainering: 20 cm dikte met argex of potscherven;

mengeling: 2/6 turf, 1/6 kleigrond, 3/6 heidegrond, 1/10 houtskool en een gift van organische meststof 6 x 6 x 9 van ongeveer 6 gr per liter mengeling.

Zandgrond: plantgat 80 x 80 x 80 cm;

geen drainage vereist;

mengeling: 1/6 zandgrond, 2/6 bevochtigde turf, 3/6 heidegrond, 1/10 houtskool;

een grotere inbreng van organische meststof 6 x 6 x 9 van ongeveer 8 gr per liter mengeling.

Kalkhoudende grond: volledige vervanging van de grond; plantgat: 1 m x 1 m x 1 m;

drainage: 20 cm;

mengeling: 1/6 gewone grond, 2/6 turf, 3/6 heidegrond, 1/10 houtskool;

een inbreng van organische meststof van ongeveer 6 gr per liter grondmengeling.

Humusrijke bodem: Plantgat: 60 x 60 x 60 cm;

drainering: 10 cm;

mengeling: 1/3 humusgrond, 1/3 turf, 1/3 heidegrond, 1/10 houtskool;

het bijvoegen van meststof is *niet nodig*.

Gemengde bodem: plantgat 80 x 80 x 80 cm;

drainering: 15 cm;

mengeling: 1/6 gewone grond, 2/6 turf, 3/6 heidegrond, 1/10 houtskool;

een gift van organische meststof 6 x 6 x 9 van ongeveer 6gr per liter grondmengeling.

Leisteen bodem: plantgat 80 x 80 x 80 cm;

geen drainage nodig;

mengeling: 1/6 bodemgrond, 2/6 turf, 3/6 heidegrond, 1/10 houtskool;

een gift van organische meststof 6 x 6 x 9 van ongeveer 8 gr per liter grondmengeling.

Turf is van grote waarde voor de teelt van de *Camellia*, met een pH variërend tussen 3,5 en 5,5 en vrij van zwammen en bacteriën.

Dank zij zijn structuur met veelvuldige poriën tussen de sponsachtige vezels kan droge turf 14 maal zijn eigen gewicht aan water opnemen. Anderzijds dringt de vochtigheid niet door in de microsporen, dit maakt dat de turf zowel een voldoende vochtigheid als een perfecte verluchting mogelijk maakt.

De *houtschool* werkt antiseptisch (bederfwerend).

Plantgat:

Indien mogelijk is het aan te raden het plantgat voor te bereiden 2 à 3 maand op voorhand, teneinde de symbiose te bespoedigen tussen alle elementen in de aangebrachte nieuwe grondmengeling. Ook kan deze grond zich weer natuurlijk sluiten onder de invloed van de regen. Bij tijdsgebrek wacht toch nog enkele dagen vooraleer tot planten over te gaan. Giet gedurende 2 à 3 dagen een gieter regenwater in het plantgat, teneinde de grondmengeling voldoende te bevochtigen en opnieuw om het aansluiten van de grond te bespoedigen.

Nooit een plantgat open laten, dit om ongevallen te vermijden.

Lei- of steunstok:

Een leistok is nodig als de geplante *Camellia* zich in de hoogte zal ontwikkelen of onvoldoende vertakt is. De leistok dient men aan te brengen *vooraleer* te planten. Hij zal de plant steunen, haar verhinderen te bewegen onder invloed van de wind en bevordert de vastzetting van de wortels in de grond. Slechts na 1 maand zal men de heester definitief vastbinden, de plant zal *samen* met de grond ingezakt zijn en daardoor vastzitten. Indien dit niet gebeurt riskeren de wortels boven de grond uit te komen. Breng ook een prop synthetische schuimrubber aan tussen de leistok en de heester, dit om kwetsuren te verhinderen.

HET PLANTEN:

Onder invloed van de weersomstandigheden is het plantgat nu ingezakt en kan men bijvullen met de reeds gebruikte grondmengeling.

Als de humus waarmee de Camellia geleverd werd, droog is zal men niet aarzelen om de container 20 minuten in een bak met regenwater te drenken. Men plaatst de best vertakte en bebladerde kant van de struik naar de meest zichtbare zijde.

In het midden van het plantgat kan men nu de nodige grond wegnemen om het wortelgestel van de Camellia in te plaatsen. Let ook op vooraleer de container te verwijderen of de juiste plantdiepte in acht is genomen. Een Camellia die te diep geplant werd zal haar ganse leven kwijnen. Het is onontbeerlijk dat het wortelgestel ongeschonden blijft. Men plaatst, nadat men de container verwijderde, de plant op de juiste plaats en met de handen drukt men voorzichtig de aarde aan, waarbij men er wel zorg voor draagt dat men het wortelgestel niet breekt.

Belangrijk: vorm een kommetje rond de heester door een aarden walletje aan te brengen welke het gietwater zal vasthouden. Let op dat het walletje net rond de doel van de plant komt, zodoende zal het water de wortelkluit bevochtigen en niet nutteloos in de omringende grond verloren gaan. Een besproeing met ten minste 10 liter regenwater zal onmiddellijk na het planten volgen.

NAVERZORGING:

Strooisel: Men gebruikt als grondbedekking rond de struik eenvoudig een laag turf. Dit belet onnodige vochtverdamping en houdt het onkruid tegen. Een overvloedige begieting zal het aanbrengen van de turf laag voorafgaan; deze laag brengt men zeker niet aan op een droge grond.

Begieting: nooit mag de Camellia watergebrek lijden. Men zal telkens ruimschoots gieten,

zeker nooit oppervlakkig. Het water dient de volledige wortelkluit te doordrenken. *Als de capillaire kracht in de grond sterker is dan de osmotische druk van de plant, zal ze door watertekort wegwijnen.* Het is dus beter slechts 1 maal per week overvloedig te gieten dan oppervlakkig elke dag. Deze regel is van kracht voor alle Camellia's (van de jongste tot de oudste). In de herfst zal de watergift zeer vroeg in de morgen gebeuren, in de zomer na zonsondergang. Tijdens droogteperioden zal men ook de bladeren besprenkelen, dit gebeurt dan best 's avonds.

HET HERNEMEN VAN DE GROEI

De twee eerstvolgende jaren na de aanplanting zullen beslissend zijn. Het zal van de kwaliteit van de verzorging afhangen of de Camellia groeikrachtig zal worden en weelderig zal bloeien. Er is geen enkele winterharde Camellia waarvan men het hernemen van de groei aan grilligheid of zwakheid van de plant kan wijten, doch steeds aan het slechte planten.

Het voorbereidende werk en de te nemen voorzorgen lijken saai en enigszins overbodig maar men zal ook moeten toegeven dat dit alles slechts eenmaal uit te voeren is. Wanneer slecht geplante en kwijnende Camellia's *op dezelfde plaats*, ditmaal met de hierboven beschreven voorzorgen werden heraangeplant gaf dit na 2 jaar krachtige overvloedig bloeiende planten.

CULTIVARKEUZE

Thans zijn meer dan 5000 cultivars gekatalogeerd en de Amerikaanse Camelliavereniging registreert elk jaar 40 à 60 nieuwe cultivars. Dit groot aanbod is voor de liefhebber een reden om hem min of meer te doen twijfelen. De hierna volgende samenvattende lijst, moet aan elkeen de mogelijkheid bieden een juiste keuze te doen, rekening houdend met zijn persoonlijke smaak en de teeltmogelijkheden in zijn tuin.

Noteer ook enkele gegevens die nuttig zijn ter informatie aan de liefhebber.

Bloeiperiode: een zachte of strenge winter zal bepalen of de gemiddelde bloeiperiode vroeger of later zal zijn. Zeer vroeg = november-december; vroeg = januari-februari; half laat = maart-april. Alle op de tabel vermelde cultivars hebben een bloeiperiode met een tijdsduur van twee tot vier maanden.

Bloemkleur: de grond, het water en het klimaat, hebben een zeer grote invloed op de kleurintensiteit. De witte kleur is gevoeliger voor gure weersomstandigheden.

Bloemvorm: de bloemvormen vermeld in de tabel zijn klassiek en de best vertegenwoordigende.

Kleurharmonie: twee verschillende rode of roze kleurnuances naast elkaar zullen storend werken. Wit harmoniseert de kleuren en zal met zachtheid de kleurspelingen onderlijnen.

Groeikracht: de groeikracht van de Camellia's kan men beïnvloeden met een goed uitgebalanceerde bijkomende voedselgift. Het gaat om de 3 groepen: planten met zwakke-, middelmatige-, en sterke groei.

Snoei van de Camellia: over het algemeen snoeit de liefhebber zijn Camellia niet graag, ongeduldig als hij is om de bloei te bewonderen. Akkoord, de snoei zal de hoeveelheid bloemen beperken maar de Camellia zal des te krachtiger groeien. De goed gesnoeide heester zal over een goed vertakt geraamte beschikken welke zijn bloemgewicht met elegantie zal dragen. Snoeien vraagt overleg: *men zal goed nadenken alvorens het uit te voeren.*

Snoeitijdstip: vlak na het bloeien en voor dat de nieuwe knoppen zich vormen. Niet snoeien bij vorst.

Snoei van jonge exemplaren: een vormsnoei toepassen en zeker niet bang zijn om een strenge snoei toe te passen. Een onevenwichtig groeiend exemplaar op een goedgericht oog snoeien. Aarzel niet om slecht geplaatste takken volledig

weg te snoeien.

Snoei van volwassen exemplaren: hier volstaat een onderhoudssnoei. Nooit toelaten dat bepaalde takken "doorschieten" en de struik uit het goede evenwicht brengen.

Men herhaalt het nooit genoeg: de snoei van de Camellia is onontbeerlijk.

Het wegnemen van bloemknoppen bij de Camellia: dit is in principe een kwestie van smaak. Ofwel verkiest de liefhebber grote bloemen of een overdadige bloei. Daarom verwijdt hij de bloemknoppen of hij laat de natuur betijen.

In elk geval zullen bepaalde variëteiten vanzelf hun teveel aan bloemknoppen door knopval regelen. Voor de jonge exemplaren dient het wegnemen van de bloemknoppen zeer streng te gebeuren, slechts 2 à 3 bloemknoppen per plant (deze regel is geldig voor de twee eerste jaren na de aanplant). Het wegnemen van de knoppen kan in 3 fasen gebeuren. Een eerste maal bij het vormen van de knoppen (aug.-sept.), de twee volgende keren volgens de evolutie van de knoppen.

Plant Camellia's in Uw tuin, meerdere generaties zullen hier plezier aan beleven.

HET VERMEERDEREN VAN CAMELLIA'S

Men zal zich geen illusies maken, de Camellia kan niet gemakkelijk voortgeteelt worden. Hiervoor bestaan er vier mogelijkheden: het zaaien, het griffelen, het markoteren en het stekken.

HET ZAAIEN: Talrijke variëteiten vormen in onze streken geen zaden en zijn de doosvruchten dus leeg. Nochthans is het mogelijk dat bepaalde soorten wel zaden geven, doch deze behouden hun kiemkracht slechts zeer kort. Geoogst in oktober/november, gezaaid in januari/februari, zullen sommige slechts 3 à 4 maand nadien kiemen.

De variëteiten bekomen door zaaiing zijn zelden waardevol, alhoewel uitzonderingen, bekomen door natuurlijke bestuiving, bekend

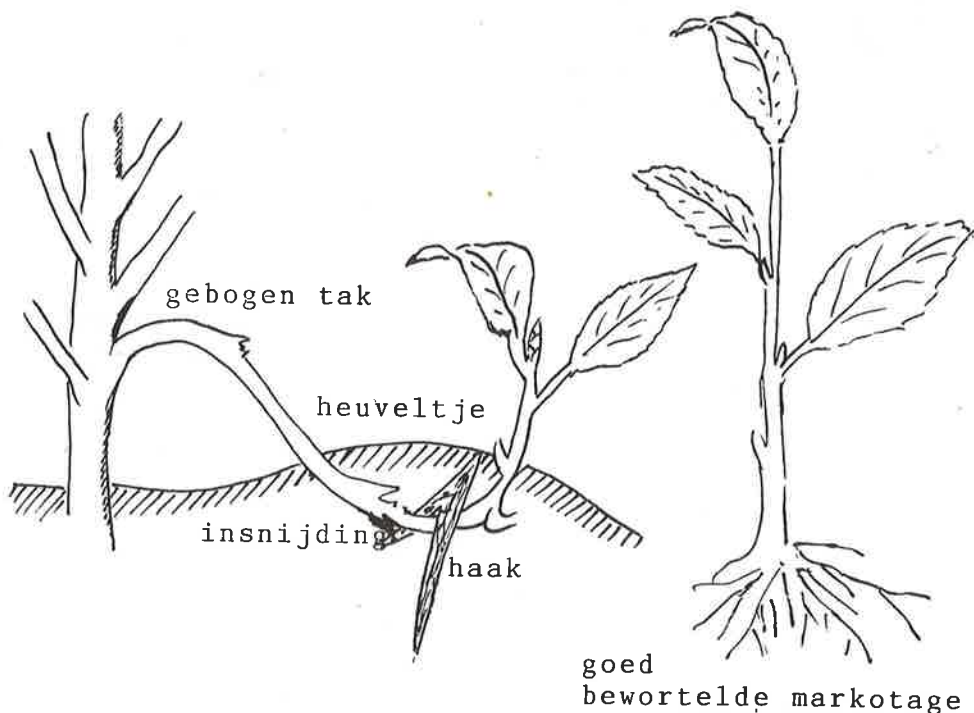
zijn.

Over het algemeen zijn planten bekomen uit zaden dienstig als onderstam.

HET GRIFFELEN: Hedendaags is de moeilijkheid bij het griffelen het bekomen van zaden en onderstammen.

De spleet griffeling is de meest gebruikte; ze gebeurt in juli/augustus. De dikte van de onderstam is bepalend voor de groei van de griffel. *GEEN* bloemknop op de griffel laten. De gegriffelde Camellia's groeien vlugger, ze bloeien reeds het tweede jaar overvloedig. Maar gegriffelde exemplaren kunnen in volle grond in onze Belgische tuinen niet overleven. Tijdens een gure winter zal het griffelpunt barsten onder invloed van de vorst.

HET MARKOTEREN: Dit gebeurt in april/mei. Kies een lage tak, breng een overlangse insnijding van ± 5 mm aan in het gedeelte waar zal gemarkoteerd worden. Verwijder van dit deel alle bladeren, slechts aande top of uiteinde van de tak zal men 2 tot 4 bladeren

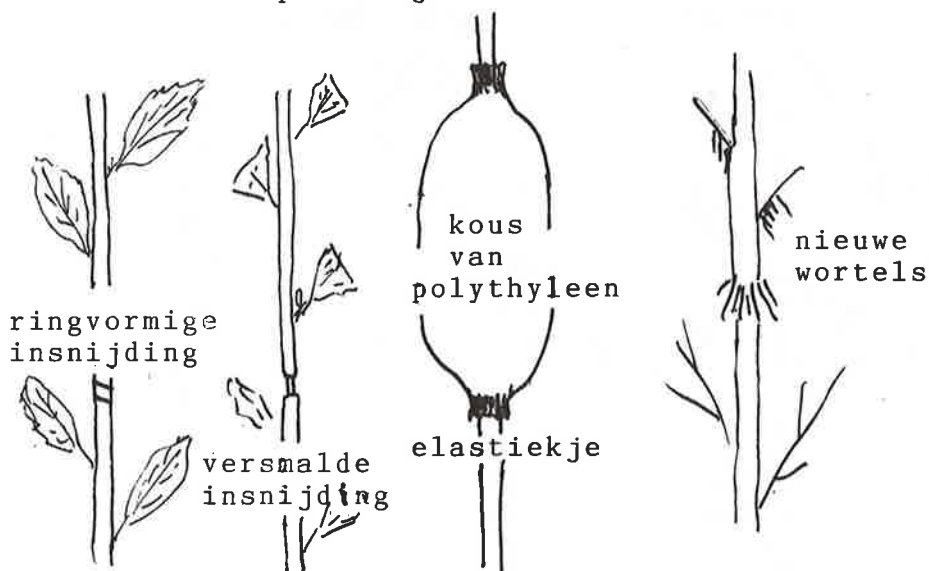
overlaten.

Graaf een kleine geul in de grond die opgevuld wordt met een mengeling van $1/2$ turf en $1/2$ rijnzand.

Plooi nu voorzichtig de gemarkoteerde tak naar beneden en bevestig hem met 1 of 2 haken in de grond. Dek verder toe met de mengeling, van turf en zand. Zorg er voor dat het bebladerde uiteinde vrij blijft. Bij droogte goed begieten en laat de zonnestralen de markotage niet "verbranden".

Op het inwortelen staat geen vaste tijdslimiet, het kan in oktober of net zo goed het volgend jaar zijn. In sommige gevallen zien we het zelfs twee jaar later gebeuren.

Eenmaal de "aflegger" beworteld is, verwijdt men hem dan van de moederplant en volgt de normale plantwijze.

Het luchtmarkoteren is weinig gebruikelijk door de trage wortelvorming ende moeilijkheid om in open lucht het bewortelingssubstraat op zijn plaats te houden.

HET STEKKEN: Behalve enkele weerbarstige rassen bij het stekken, zijn alle in de handel verkrijgbare *Camellia*'s afkomstig van stekken. De *Camellia reticulata* (Lindl.) wordt niet gestekt doch gegriffeld. Bepaalde cultivars van *Camellia japonica* L., *C.x. williamsii* W.W. Sm. en *Cam. Sasanque* Thunb. zijn niet stekbaar en worden slechts als gegriffelde planten ge-commercialiseerd.

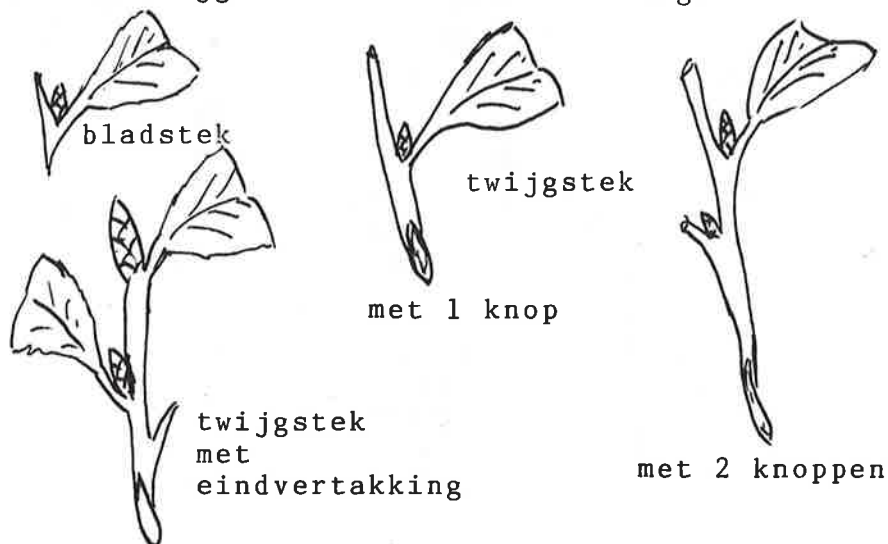
Er zijn twee periodes om te stekken:

- van 15 februari tot eind maart;
- van 15 juli tot eind augustus.

Deze data zijn streefdata, alles hangt ook af van de klimatologische omstandigheden.

Voor de *Camellia* gelden er vier stekvormen:

- de bladstek;
- de twijgstek met 1 knop;
- de twijgstek met 2 knoppen;
- de twijgstek met eind vertakking.

Deze laatste is de meest gebruikelijke en geeft schijnbaar de gemakkelijkste herneming van de groei.

Voor de stek neemt men een gezonde tak waarvan het hout nog zacht is en verwijdert men de te buigzame twijgen.

De steklengte varieert tussen 7 à 15 cm. Laat 2 à 3 bladeren, welke men inkort, aan het uiteinde van de stek, maar laat geen bloemknop. De stek snijdt men onderaan schuin met een mooie gave snede. Alhoewel men twijfelt aan de werkzaamheid, voor zover het Camellia's betreft, kan men voor het bewortelen hormonen gebruiken.

Men prikt de stekken in een luchtige en lichte bladgrond van bv. 1/3 turf, 1/3 heidegrond, 1/3 rijnzand of vermiculite en 1/10 houtskool.

Drie methoden bevorderen het bewortelen van de stek:

- 1- kweek in serre of veranda à 18 tot 20°;
- 2- met grondverwarming;
- 3- met hydrocultuur.

Het hernemen van de groei is traag en moeilijk. Voor bepaalde variëteiten dient men soms 1 jaar te wachten vooraleer zich de eerste worteltjes vormen. In de meeste gevallen echter is dit 4 à 6 maanden.

goed bewortelde stekken

Droogte, te veel warmte, te vochtig of onzuiver water - enkel regenwater gebruiken - zijn allen factoren welke een mislukking kunnen teweeg brengen. Het welslagen bij het stekken van Camellia's hangt grotendeels af van de oplettende verzorging en heel veel geduld. Het bezit in de tuin van een met veel liefde gestekte Camellia is een beloning die alle moeite waard is.

Varieteitskeuze van de Camellia

In de 19e eeuw genoot de Camellia de voorkeur van het publiek. In 1833 kweekte een tuinbouwkundige te Nantes 7000 stekken van Camellia's. Eén van zijn mooiste verwezenlijkingen "Henri Favre" werd door een beschermheer gekocht voor de ronde som van 6000 fr. Een echt fortuin in die tijd.

De tuinbouwkundige vereniging "La société Nantaise d'horticulture" organiseert elk jaar zijn "Bloemenspelen" waarbij de Camellia's de eerste plaats innemen.

Hoeveel cultivars, toen voor het kleinste foutje streng afgewezen, zou men nu niet met grote dank aanvaarden?

De Camelliabloem was de vedette van vroegere feesten. Op 1 januari 1888 werden in de Hallen van Parijs 120.000 Camelliabloemen verkocht. De Camelliabloem in het knoopsgat was de onmisbare afwerking van de smaakvolle kleding ter gelegenheid van de veelvuldige "Soirées Parisiennes".

De naamlijst van een beroemde firma vermeldde op het einde van de vorige eeuw meer dan 5000 gekatalogeerde cultivars. Door de grote variatiekeuze voelt de liefhebber zich onzeker en gaat twijfelen.

Ten einde hem in zijn keuze te helpen stel-

den we een tabel samen met de verdienstelijkste in België gecommmercialiseerde cultivars. De aangehaalde karakteristieken en observaties zijn de vrucht van meer dan 20 jaar vollegronds Camelliateelt.

In elk geval, kunnen klimatologische of andere omstandigheden die van tuin tot tuin verschillen, het gedrag van de plant van jaar tot jaar beïnvloeden.

BLOEIPERIODE : Door een strenge of zachte winter zal de gemiddelde bloeiperiode van de in de tabel vermelde soorten, vroeger of later zijn.

Zeer vroeg = november-december;

vroeg = januari-februari;

half laat = maart-april.

De aangegeven Camellia's in de tabel hebben allen een lange bloeiperiode, ongeveer 2 tot 4 maand. De bloei van de Camellia's gaat trapsgewijs. Sommige vroege cultivars geven hun eerste bloemen in december, hun volle bloei in januari en februari en eindigen in maart. Vroege en zeer vroege cultivars zijn aan te bevelen voor een tuin met een gunstig microklimaat.

BLOEMKLEUR : De Camellia heeft de eigenaardigheid gemakkelijk "sporten" te geven. Het gaat hier omeen plotselinge variatie in kleur van één of meerdere bloemen op eenzelfde struik. De grond, het water en het klimaat hebben een zeer grote invloed op de kleurintensiteit. Twee planten van dezelfde cultivar, doch elk in een afzonderlijke tuin gekweekt, kunnen in kleurnuance verschillen. Witte bloemen hebben meer te lijden van gure weersomstandigheden. Ze zullen vlugger "bruine" vlekken vertonen.

BLOEMVORM: Gemakshalve voor de liefhebber zijn in de tabel de meest erkende cultivars opgenomen.

ENKELE BLOEMVORM: Bloem met 5 tot 9 losse kroonblaadjes. De meeldraden zijn zichtbaar en vormen in het centrum een bundel.

TABEL MET DE CULTIVARS VAN CAMELLIA JAPONICA,
WILLIAMSII, SASANQUA, GESELEKTEERD ALS DE BEST
GESCHIKTE VOOR VOLLEGRONDSTEELT IN DE TUIN.---

<u>VARIETEITEN</u>	A	B	C	D	E	
1 Adolphe Audussen	1	3	2	7	4	AM 1934 FCC 1956 AGM 1969
2 Anticipation	1	3	4	7	4	
1 Baronne Leguay	1	3	6	7	3	
1 Chandleri Elegans	1	3	4	4	4	
1 Chardonneret	2	2	6	6	3	
1 Comtesse Lavinia	2	4	6	2	3	FCC 1862
Maggi						AGM 1969
2 Donation	1	2	2	3	4	AM 1941 AM 1952 AGM 1958
1 Donckelarii	3	3	2	8	3	AM 1960 AGM 1969
1 Duchesse de Gaze	1	2	5	6	3	
1 Franz Van Damme	1	3	6	7	3	
1 Gloire de Nantes	2	1	3	5	3	AM 1956 AGM 1969
2 Inspiration	1	2	2	5	3	AM 1954
1 Madame Charles Blard	1	4	5	1	3	
1 Madame Lesbois	2	2	6	7	2	
1 Madame Martin Cachet	1	2	4	5	3	
3 Maiden's Blush	3	1	1	3	1	
1 Mathodiana Alba	1	4	6	1	3	
1 Mathodiana Rosea	1	4	6	4	3	AM 1954
1 Marjorie	2	3	5	3	3	
1 Nobilissima Alba	2	1	4	1	2	
1 Paolina Guichardini	1	3	6	10	4	
1 Peach Blossom	1	3	2	3	1	
1 Preston Rose	2	1	4	4	2	AGM 1969
1 Princesse Clotilde	3	4	6	2	2	
3 Rosea Plena	3	3	3	4	1	
1 Souvenir de Bahuaud						
Litou	2	4	6	3	4	
1 Souvenir de Henri						
Guichard	2	3	3	6	4	
1 Ville de Nantes	2	2	2	9	4	

VERKLARING

SOORTEN:

- 1.japonica, 2.williamsii, 3.sasanqua
- A- GROEIKRACHT:
1.krachtig, 2.middelmatig, 3.zwak.
- B- BLOEIPERIODE:
1.zeer vroeg, 2.vroeg, 3.half laat,
4.laat.
- C- BLOEMVORM:
1.enkel, 2.half enkel, 3.onvolledig
dubbel, 4.Pioenvorm, 5.Anemoonvorm,
6.dakpansgewijs.
- D- BLOEMKLEUR:
1.wit, 2.wit gevlekt, 3.zacht roze,
4.roze, 5.donker roze, 6.roze ge-
vlekt, 7.rood, 8.oranjerood, 9.rood
geklekt, 10.wijnrood.
- E- BLOEMGROOTTE: (diameter)
1.klein tot 8cm, 2.middelmatig van
8 tot 10cm, 3.groot van 10 tot 12cm
4.zeer groot meer dan 12cm.
- A.G.M. : Award of Garden Merit (gesticht in
1911).
- A.M. : Award of Merit (gesticht in 1888).
- A.M.T. : Award of Merit after trial at the
R.H.S. gardens, Wisley, Surrey.
- F.C.C. : First Class Certificate (gesticht
in 1859).
- F.C.C.T. : First class Certificate after trial
at the R.H.S. gardens, Wisley, Surrey.

*DE BISSCHOP Ghislaine.
vertaling GILLIS Cyrilla.*

bonsai

Het woord : BONSAI begrijpelijk maken, laat staan vertalen, is geen gemakkelijke taak.

Bonsai is Japans; bon betekend: platte schaal of pot en sai: boom, groeien. Letterlijk vertaalt men dus : boom in pot, maar in het Japans ligt de nadruk op leven, groeien, wat inhoudt dat bonsai een natuurlijk gegeven is.

Is een bonsai een dwergboom? Neen, want het is geen onvolgroeide, misgroeide of genetisch afwijkende soort.

Een miniatuur? Ook niet in de zin die wij aan een miniatuur geven. De Japanner maakt een miniatuur niet om het fenomeen zelf, verkleinen betekent voor hem veel meer, begrijpelijker maken.

Bonsai is dan ook een begrip dat zich moeilijk vertalen laat en het is gewoon overgenomen in de meeste talen, het is bvb in de officiële woordenboeken opgenomen in de Engelse en Duitse taal.

In China spreekt men van "pun-sai" en Chinezen en Japanners gebruiken dezelfde lettertekens. Want bonsai is oorspronkelijk Chinees!

Wat is bonsai? Men zou het kunnen omschrijven

als een illusie, de werking van een bonsai ligt niet in wat de plant is, maar wel in wat het suggereert. Men kan planten kweken om zijn bloemen, om zijn prachtige bladeren, om zijn zeldzaamheid. Een bonsai wordt niet zomaar gekweekt omwille van de techniek van het klein houden. Net zomin als een tekening louter papier is bedekt met inkt, is een bonsai een willekeurige boom in een pot. Een schilderij, een beeldhouwwerk roept bij de toeschouwer gevoelens wakker, het doet beroep op zijn verbeelding, zijn gevoel voor schoonheid, maakt herinneringen los, geeft signalen; zo ook doet de bonsai. Hij zal de betrachter de indruk geven van een knoestige, oude boom, getormenteerd door de elementen, van een statige solitair uit het vlakke land; een door de wind gebogen boom uit de kuststreek, een schaduwrijk bos of een eenzame boom op een klip aan zee.

Wij raken hiermede aan de essentie van de bonsai én aan zijn grote aantrekkingskracht. Bomen hebben steeds de mens gefascineerd; de moderne mens, vooral de stedeling, gevangen in een wereld van beton en steen, ontsnapt hier niet aan. Er openen zich ongekennde mogelijkheden voor iedereen die zich wil openstellen voor de schoonheid van deze kleine bomen.

De bonsaikultuur is oud en stamt uit China. De naam wisselde nogal eens in de loop van de eeuwen, pun-sai voor China en bonsai voor Japan zijn echter al geruime tijd ingeburgerd. Daar Japan vooral de bonsai bekend maakte in het Westen is het hier dan ook onder deze naam bekend geraakt.

China, bakermat van een eeuwenoude tuinkultuur, kende reeds onder de Han-dynastie (206 v. Chr. tot 220 n. Chr.) de "pun-ching", miniatuur-landschappen met rotsen en bomen in platte schalen. Deze zijn door de eeuwen heen tot op heden populair gebleven in China. Van de "pun-ching" naar de "pun-sai" was een volgende stap. Sommigen beweren dat men knoestige,

grillige bomen in het gebergte ging bewonderen, later meebracht en in schalen plantte. De ervaren tuinlieden vonden weldra methodes om deze planten ook te vormen met gewone bomen. Anderen vermelden de staatsman-dichter Tou Yuen Ming (365 - 427) die zich op het platte land terugtrok en chrysanten begon te kweken in potten. Hieruit zou zich dan de "pun-ching" ontwikkeld hebben. Ook deze teelt bestaat nog steeds in China en Japan, zowel de gewone teelt om de mooiste, dikste of vreemd-gevormde bloem, als de klein-bloemige die volledig in alle mo-

gelijke bonsai-vormen gekweekt wordt.

Wat er ook van zij, in de Tang-dynastie (618-907) en de volgende Sung-dynastie (960-1280) worden pun-sai beschreven in verhalen en gedichten en ziet men ze op tekeningen en schilderijen. De naam veranderde wel een paar keer in de volgende eeuwen, maar vast staat dat er rond het jaar 1000 reeds vakliteratuur omtrent het kweken van bonsai bestond.

Onder de Chin-dynastie (1644-1911) is pun-sai populair in alle lagen van de bevolking. Vormen en stijlen verschillen nogal wat van streek tot streek, sommige stijlen zijn een modeverschijnsel. Alhoewel er heel wat pun-sai in kloosters te vinden zijn; schijnt het toch niet zozeer aan de religie gebonden te zijn. Bij het einde van het keizerrijk en het begin van de republiek, dus ongeveer bij de eeuwwisseling, liet men zich veelmeer inspireren door de prachtige tekeningen van bomen, knoestig, grillig, maar elegant. Deze stijl werd door alle kwekers overgenomen en is thans nog bekend onder de naam "Clip-en-grow methode" of de Lingnan-school. Onder de kulturele revolutie lag de kweek van pun-sai praktisch stil en gingen zelfs zeer oude bomen verloren. Thans prijken de nog overblijvende bomen in al hun pracht in de botanische tuinen en sommige kloosters en ook de kweek, op commerciële basis o.a., draait opnieuw op volle toeren.

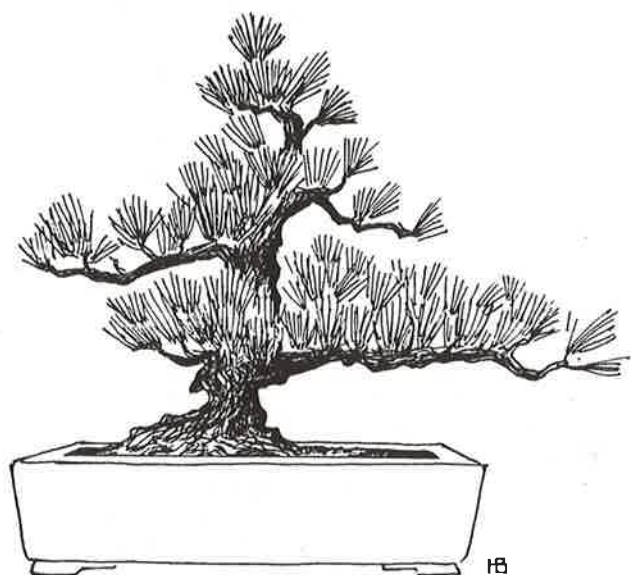
Chinese bonsai hebben een eigen, typische stijl en zijn door kenners meestal dadelijk van de Japanse te onderscheiden. Ook schuwden ze het bizarre niet, zodat bomen in zeer platte uitvoeringen, of gesnoeid in diervorm, geen zeldzaamheid zijn.

In Japan werden de pun-sai rond de 10e - 11e eeuw ingevoerd. waarschijnlijk meegebracht door boeddhistische monniken. Onder de Yuan-dynastie waren het begeerde geschenken, meegebracht door kooplui, aangeboden door gezanten en ministers.

De Japanners waren onmiddellijk gewonnen voor deze kunstvorm; zij haalden waarschijnlijk ook in het begin de meeste bomen uit de natuur - de bergen en het hoogland - waar men vele, natuurlijke gevormde bomen vond.

In 1644 vluchtte een voornaam Chinees, Chu Shun-sui voor de Mandchu's naar Japan en bracht zijn ganse vakliteratuur én zijn kennis mee. Hij had een beslissende invloed op de cultuur van bonsai in Japan, die, mede door de invloed van het Zen-boeddhisme, een zéér hoge vlucht nam. Het was het begin van een eigen Japanse visie op bonsai, die vooral beoefend werd door de adel, de samoerai en de monniken. Toen de koopliedenstand meer invloed kreeg, werden bonsai ook voor de verkoop gekweekt om op het einde van vorige eeuw een meer algemene vrije-tijdsbesteding te worden en de band met de religie verminderde. Op vele tekeningen en schilderijen komen bonsai voor, en dit in verschillende periodes, waardoor men dikwijls de belangrijkheid van bonsai kan afleiden. Ook in het toneel, de bekende "No-spelen" kwam bonsai voor. Er is een oud spel bekend, Hachi-no-Kei of Boom in pot geheten. Het vertelt het verhaal van een verarmd samoerai die zijn verzameling bonsai heeft moeten verkopen op een drie-tal na. Op een bitter koude nacht in 1383 offert hij deze laatste boompjes op om vuur te maken voor een verdwaald reiziger die om onderdak bad. Deze ontpopt zich als een voornaam personage, die dit offer naar waarde weet te schatten. Men vindt dit gegeven ook op prenten. In 1803 werd een eerste bonsai-katalogus uitgegeven en de huidige bekende kwekerijen stammen dikwijls uit het einde van de vorige eeuw. Het zijn familiezaken die van vader op zoon verder gaan. In 1934 werd bonsai officieel als kunstvorm erkend.

Oude bonsai behoren dikwijls tot het familiebezit en zijn zéér hoog gewaardeerd. Ze zijn fortuinen waard. Op jaarlijkse grote shows

worden in grote Japanse steden, Tokio, Osaka, de mooiste bonsai tentoongesteld. Men neemt aan dat de Portugezen in de 16e eeuw reeds kennis maakten met bonsai, maar hier niet meer belang aan hechten dan aan een kuriositeit. Ook plantenkundigen die Japan en China bezochten zagen ze, maar vernoemden ze nauwelijks. In Europa waren er in 1878 in Parijs bonsai te zien op de grote tentoonstelling en in 1909 waren ze in Londen. Af en toe werd er wel eens melding over gemaakt, maar echte belangstelling kwam er pas na W.O.II. Amerika beet de spits af mede door zijn vele Japanse inwijkelingen, die reeds voor de oorlog de cultuur van bonsai meebrachten uit hun vaderland. De rest van de wereld volgde. In Europa was Engeland het eerst, in 1972, na de

Floriade, waar Nederland kennis maakte met bonsai, werd daar een eerste vereniging gesticht. In Vlaanderen startte men definitief in 1977, thans vindt men in bijna alle Europese landen, ook de Oostbloklanden, bonsai-liefhebbers.

De kennismaking met bonsai gebeurt meestal via geïmporteerde bomen en er zijn veel oorzaken die heel wat misverstanden over bonsai veroorzaken. Men denkt dikwijls dat bonsai enkel uit Japanse boomsoorten gekweekt worden, men ziet dikwijls minder geslaagde commerciële produkten, slechte voorlichting leidt tot mislukking en teleurstelling, kortom bonsai is slecht gekend en dus onbemind.

Een tweede misverstand is dat bonsai oud moet zijn. De meest gestelde vraag omtrent bonsai is : hoe oud is die boom? en men verwacht ook meestal dat daar een mooie ouderdom opgeplakt wordt. Deze ouderdom wordt ook dikwijls als verkoopsfactor gebruikt of om indruk te maken. Er bestaan zéér oude bonsai, de oudste zitten meestal in partikuliere of openbare verzamelingen en zijn onbetaalbaar. Echter niet alleen vanwege hun ouderdom. De vorm, de volmaaktheid ervan is minstens van even groot belang voor de echte kenner. Het is verkeerd te denken dat men een mensenleven moet spenderen om een mooie bonsai te hebben. Wij, mensen uit het Westen, kweken geen bonsai voor onze kleinkinderen, uit religieuze overwegingen, als meditatieobject. Wij kweken bonsai omdat we ze mooi vinden, gefascineerd zijn door hun vormen en voor ons plezier. En al is bonsai nu niet bepaald in een hand-omdraai te kweken en is geduld één van de grootste vereisten, toch kan men in een heel overzienbare tijd hele mooie dingen kweken.

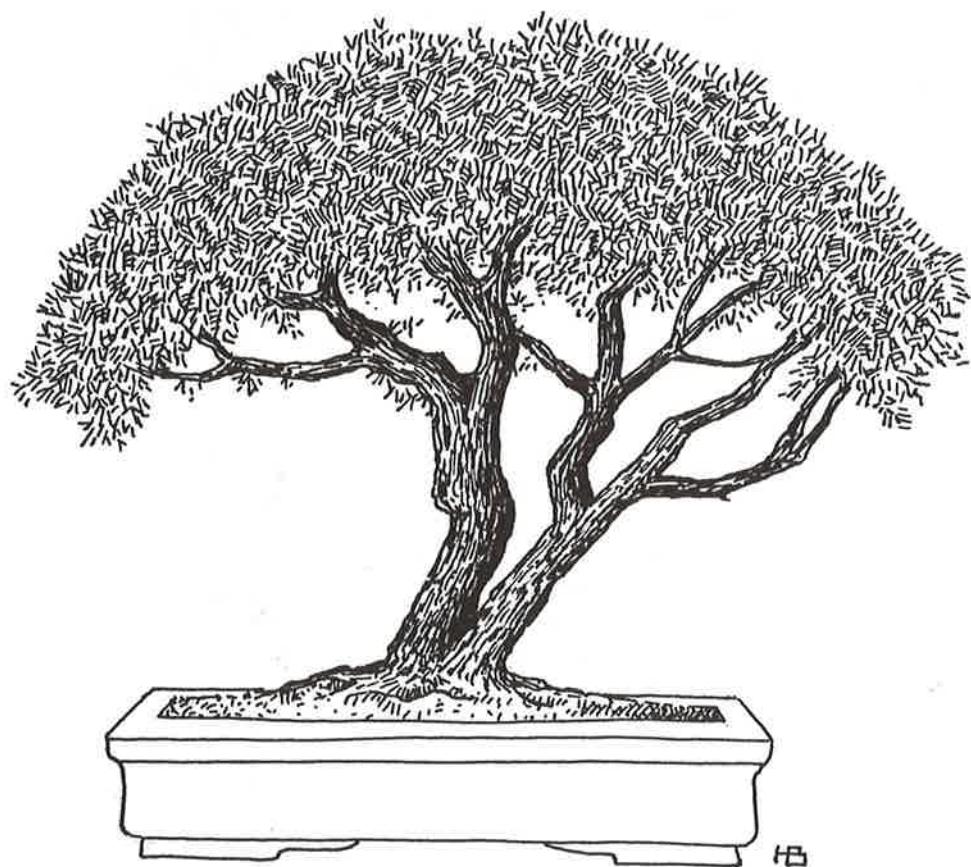
Wat ook nogal tot verwarring leidt is het feit dat men meestal ten onrechte bonsai aanziet voor kamerplanten. Bonsai zijn gewone bomen en struiken en moeten buiten staan, ze hebben de

regen, wind, zon en kou nodig om te kunnen ge-
 dienen. Weliswaar is er, onder druk ende vraag
 van de vele stedelingen die dikwijls niet eens
 een balkon hebben, vraag ontstaan naar soorten
 die men ook binnenhuis kan houden. De Chinezen
 hadden reeds enkele soorten die uit sub-tropi-
 sche streken stammen en hier dus niet winter-
 hard zijn en in de huiskamer kunnen gehouden
 worden, terwijl ook de handel op deze vraag
 inspeelde en thans een reeks tropische soor-
 ten aanbiedt. Toch blijven de meeste soorten
 buitenplanten. Ze staan op de vensterbank, het
 balkon, terras of in de tuin.

Hoe komt men nu aan een bonsai? Men kan er een
 kopen, maar dat is een tamelijk dure aangele-
 genheid. Men moet enkel kopen bij bona-fide
 handelaars die U goed beraden. Jammer genoeg
 zijn ze zeer zeldzaam. Heel wat goedkoper en
 vooral spannender is het zelf kweken van bonsai.
 Bonsai houden en kweken is echter geen hobby
 voor uithuizige mensen. Ze behoeven wel niet
 zoveel zorgen, maar wel een konstante. Door de
 kleine pot en hoeveelheid aarde drogen ze zeer
 vlug uit, zodat zéér regelmatig gieten, vooral
 in de zomer van groot belang is. Uitdrogen is
 meestal nefast, onregelmatig gieten ook. Een
 bonsai, ook een gekochte, is nooit "AF". We
 hebben hier te doen met een levend iets, dat
 altijd verder zal groeien. Hij zal, volgens
 soort en ouderdom, regelmatig verpot moeten
 worden, gesnoeid, bemest en op insecten en
 ziekten gecontroleerd worden. Soms zal men
 hem, in hete zomers, moeten beschermen tegen
 teveel zon, in de winter tegen vorst.

Alle technieken die men op bonsai toepast,
 zijn meestal ook gekend in de tuinbouw. De
 vraag : hoe hou je ze zo klein, kan eigenlijk
 het best beantwoord worden door : snoeien. Re-
 gelmatige wortelsnoei, gecontroleerde snoei
 van stam, takken en twijgen.

Door oordeelkundig snoeien kan men heel dik-
 wijls de gewenste vorm bekomen en behouden.

HUGO BELIËN 1983.

Soms gebruikt men een (koper)draad om een stam of tak in een bepaalde vorm te buigen. Maar dit is altijd een hulpmiddel en heeft niets te zien met het klein blijven van de boom. Heel spectaculair is de bladsnoei die toegepast wordt om het blad kleiner en dus beter in verhouding tot de boomgrootte te krijgen. Vruchten en bloemen blijven echter altijd hun natuurlijke grootte behouden.

Men kan bonsai starten van zaad, normaal boomzaad, want bonsai-zaad bestaat niet. Men heeft goed, kiemkrachtig zaad nodig, men kan eventueel zelf zaad verzamelen in de natuur. Men kan starten van stekken wat al wat vlugger gaat, men kan markoteren, bv een mooie tak van een boom in de tuin. Men kan zaailingen zoeken onder bomen en struiken. bvb onder cotoneaster, in de buurt van lijsterbessen, eiken en esdoorns. Men kan planten zoeken in de natuur, maar opgelet, men kan niet zomaar een plant gelijk waar uitsteken. Eerst informeren en toelating vragen kan veel narigheid vermijden.

Het eenvoudigst en voor iedereen toegankelijk is het kopen van gewone planten op de markt, de tuincentra of bijkwekers. Kontainerplanten zijn het meest geschikt, ook haagplanten kunnen soms wel dienen.

De verschillende snoeitechnieken, het verpotten en vele andere dingen zijn niet zo moeilijk om aan te leren en oefening baart kunst. De creatieve kant aan het kweken van bonsai is de vormgeving, en dit is ook de moeilijkste. Maar met geduld en oefening krijgt men dat ook onder de knie. Het geven van de grondvorm aan een beginnend bonsai is één van de eerste hoofdbewerkingen. Vergeet hierbij niet dat bonsai de kunst is van het weglaten!

Er bestaan verschillende stijlen in bonsai, naargelang het een rechte stam, kromme stam, hellende, meerstammige stam betreft. Sommige stijlen zijn zéér klassiek en aan tamelijk

vaste regels gebonden, andere zijn veel vrijer. Er is keuze genoeg en ook de interpretatie is dikwijls heel ruim. Sommige menen dat men een eigen stijl moet ontwikkelen omdat we geen Oosterlingen zijn. Wat men ook bewere, men kan niet voorbij aan de prachtige voorbeelden uit Japan en, in iets mindere mate, uit China, waarbij men niet uit het oog moet verliezen dat hier een eeuwenlange traditie en ervaring achter steekt. Ook al zijn de soorten bomen niet altijd dezelfde waarmee wij werken, toch blijven de regels van de vormgeving evengoed van toepassing. Een boom is tenslotte een boom en een pijnboom of een beuk groeit in Japan niet anders dan hier.

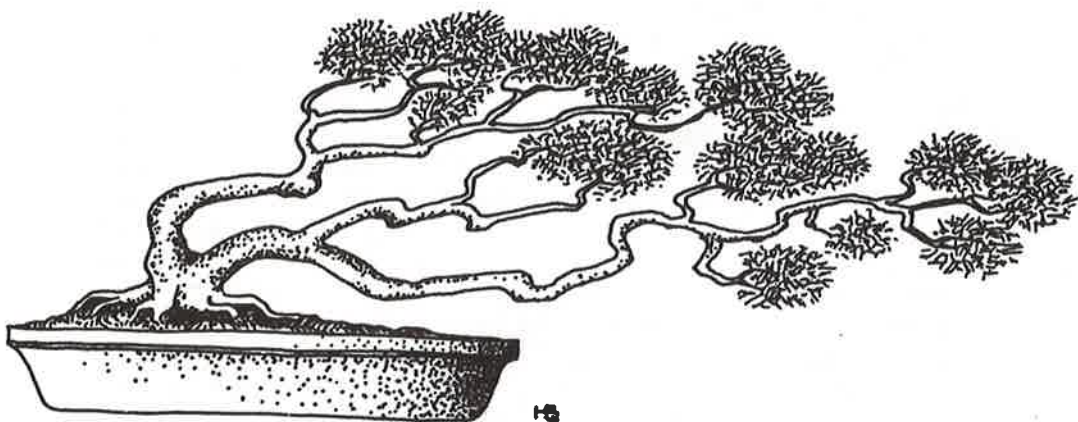
Theoretisch kan iedere plant met verhoutte stam als bonsai gebruikt worden, in de praktijk blijkt dat diegenen die zich makkelijk laten snoeien, van nature uit een klein blad hebben, en geen wildgroei vertonen, het best geschikt zijn, bomen, struiken, bladverliezende en groenblijvende. Uit ons rijk assortiment enkele goed gekende: beuk, haagbeuk, eik, iep, lijsterbes, cotoneaster, ligustrum, sierappel en kersen, spar en pijnboom, jeneverbessen en cypressen, enz. Voor binnenhuis kan men tropische en sub-tropische soorten nemen, bvb een groot aantal ficussoorten, schefflera, hibiscus, enz. die we reeds als kamerplanten kennen.

De grootte van een bonsai kan schommelen tussen 10 cm en 1 meter. Er zijn, vooral in China, wel nog grotere bekend, maar hier zal men ze toch meestal aantreffen tussen 30 en 70 cm, afhankelijk van zijn voorkeur en de beschikbare plaats. Bonsai staan meestal in ondiepe speciale potten, die zowel geglazuurd als ongeglaazuurd zijn. Ze hebben vele vormen, hebben steeds grote drainagegaten en staan altijd iets van de grond af, op pootjes of op een hogere omlopende rand. De goede pot is zéér belangrijk want het bepaald mede het imago en

de uiteindelijke afwerking van de bonsai. De Japanners hebben een zéér groot meesterschap ontwikkeld op gebied van deze potten, mede door hun traditie op gebied van pottenbakken. Ook hier ging China vóór en oude Chinese potten zijn zéér gezocht in Japan!

Er bestaan ook heel wat regels over de toepassing van de potten en men leert al doende dat deze regels op een enorme ervaring stoelen.

Bonsai kweken is een boeiende bezigheid en men krijgt een heel andere kijk op de natuur. Iedereen die een tijdje met bonsai bezig is beseft vroeg of laat dat hij veel intensiever gaat leven. Hij leert weer de natuur observeren, hij zal met héél andere ogen door het landschap gaan. Hij moet zijn kennis opfrissen en verdiepen wat plantenleven, het groeien, samenstelling van de diverse aardsoorten, het weer en de seizoenen betreft. Velen bemerken dat ze bij het werken aan hun boompjes, veel rustiger worden, de creativiteit wordt gestimuleerd, men probeert zichzelf te overtreffen en ervaart een grote voldoening. Het is een rustige bezigheid die geschikt is voor iedereen.

Maart is geen gunstig tijdstip om bonsai tentoon te stellen. We staan aan het eind van de winter, veel planten moeten verpot worden. De bladverliezende soorten staan nog kaal en hebben dikwijls een rigoureuze snoei nodig.

Bloeiende bonsai zijn nog zeldzaam en de koniferen zijn nog dof van kleur. Toch proberen we een mooie kollektie samen te brengen. Wat we hier tonen is het werk van leden en meestal eigenkweek. Geïmporteerde bonsai zijn minstens drie jaar in het bezit van de eigenaar, omdat algemeen wordt aangenomen dat de bonsai dan reeds de "hand" van de verzorger vertoont. We hopen dat het zien van de behaalde resultaten U, bij voldoende belangstelling, ertoe zullen aanzetten, ook zelf te starten.

Wanneer men met bonsai start, aangespoord door een artikel in een tijdschrift, de aanschaf van een boek over bonsai, of een tentoonstelling, bemerkt men al gauw dat het niet makkelijk is alleen de vele opduikende vragen te beantwoorden en op te lossen.

Dit is één van de redenen waarom overal waar liefhebbers zijn, ook verenigingen ontstaan, waar men onderling, ervaring en kennis, kunde en technieken leert, uitwisselt en met gelijkgezinde een boom kan opzetten over zijn hobby. Nederland startte in 1972 met zo'n club en het was onder impuls van de toenmalige voorzitter, de heer Donkel dat in 1977 twee leden uit Vlaanderen, ook hier een afdeling oprichtten, die later dan de Vlaamse Bonsaivereniging vzw werd. Deze vereniging stelt zich tot doel de kennis over bonsai en aanverwante te bevorderen en kenbaar te maken. Ze geeft hiertoe een tweemaandelijks tijdschrift uit, gewijd aan bonsai, benevens een driemaandelijks mededeliingsblad met alle mogelijk clubnieuws, beantwoorden van vragen, enz. Het tweemaandelijks tijdschrift wordt uitgegeven, samen met de Nederlandse vereniging. Viermaal per jaar worden er werkvergaderingen gehouden, meestal in

Gent, op een zaterdagmiddag. Deze bestaan uit een theoretisch en een praktisch gedeelte; een demonstratie, bespreking van meegebrachte bomen, enz. Er is een bibliotheek, waar men gratis boeken kan ontlene en men kan zich materiaal aanschaffen. De vereniging is aangesloten bij het Europees overkoepelend orgaan, de EBA en geabonneerd op de meest toonaangevende tijdschriften over bonsai. Ze heeft kontakten met vele buitenlandse clubs. Ze organiseert uitstappen en tentoonstellingen en men kan haar kontakten voor voordrachten. Leden kunnen, ook buiten de vergaderingen, schriftelijk steeds om raad vragen.

Belangstellenden kunnen inlichtingen vragen op het adres : VLAAMSE BONSAIVERENIGING vzw, Eikstraat 60 9300 AALST, tel. 053/78 67 36. Het lidgeld bedraagt 600 Fr per jaar en kan gestort worden op rekening nr 472-9071371-10 van de VLAAMSE BONSAIVERENIGING vzw, Statiestraat 71 te 8240 GISTEL.

MUYLAERT Agnes
illustraties: BELIËN Hugo

生
花

IKEBANA

IKEBANA is de Japanse bloemensierkunst die in haar vormgeving direkt put uit de natuur. Alles wat groeit, bloeit en door de natuur is gevormd wordt door de scheppende hand van de beoefenaar gevormd tot composities van strakke en gebogen lijnen vol beheerste poëzie.

Ikebana is in wezen geen decoratieve kunst, maar een innerlijke vorm die vaste regels eist en een geestelijke discipline.

Ikebana is verankerd in de grote spirituele wereld van het Verre Oosten met aandacht voor de wetten van de natuur. De eenvoudige schoonheid van elke bloem afzonderlijk, de grilligheid van een tak, het water, het mos, de keien scheppen een serene atmosfeer en geven ons een zuiverder beeld van de essentie van de schoonheid.

Volgens de legende verzamelden boeddhistische monniken, voor wie alle leven heilig was, de afgewaaiide bloemen en takken, schikten die in met water gevulde schalen om ze nog een tijdje in leven te houden en tevens als offerande en aanbidding. Deze gewoonte was de allereerste oorsprong van *IKEBANA*.

IKE = doen leven

BANA = bloem

Anders gezegd: het tot leven brengen van een tak of bloem in een compositie.

De meeste godsdiensten hebben steeds bloemen geofferd aan hun goden, alleen de Japanse boeddhisten hebben van deze gewoonte een onafhankelijke kunstvorm doen ontstaan.

Rikka

Het opmaken van grote symmetrische bloemstukken in de tempels is in de 6 de eeuw met het boeddhisme vanuit China meegekomen naar Japan.

Die reuze-schikkingen of *RIKKA* waren 1,5 m hoog, vergden vaak maandenlange voorbereidingen en waren uitsluitend het werk van monniken die de traditie en de strenge regels aan elkaar doorgaven.

De werkstukken bevatten reeds de driehoek, de symbolische vorm van de boeddhistische geloofs-drie-eenheid : harmonie

tussen hemel, mens en aarde. De schikkingen stelden de natuur voor in haar totaliteit: het hoogste niveau van de schikking symboliseerde de bergen, het laagste de dalen.

Van de 12e eeuw af werd de feitelijke macht in Japan uitgeoefend door een militair leider: de Shogun. De Samourai-klasse (het woord betekent "dienen") die de militaire elite uitmaakte adopteerde het Zen-boeddhisme als haar morele code. Het Zen-boeddhisme is een religie waarbij de waarheid niet uit boeken te leren is. Zen richt zich rechtstreeks tot het hart van de mens dat inzicht moet krijgen in zijn eigen natuur. Zen wil het gewoontedenken, het automatisch leven en handelen doorbreken. Een eerste vereiste hiervoor is een innerlijke

ledigheid, een zeer alerte openheid zonder enige aandacht aan eigen persoon of zorgen. Alleen door fysieke discipline en meditatie krijgt de mens inzicht, leert zijn plaats en functie in de cosmos zien en kan de dagelijkse zorgen overwinnen. Zen verlangt dat men zowel de positieve als de negatieve dingen erkent en men zich bewust is dat deze in één verenigd zijn.

Het is onder invloed van het Zen-boeddhisme dat de schikkingen asymmetrisch werden en evolueerden van tempelkunst naar veel eenvoudiger vormen.

Uit de zeer eenvoudige bloem-schikstijl van de thee-ceremonie of *CHABANA* (*CHA* = thee *BANA* = bloem) ontstond de *NAGEIRE*-stijl die een plaats kreeg in het dagelijks leven.

NAGEIRE betekent letterlijk: "ingegooid". Het is een schikking in een hoge vaas die de indruk geeft alsof de tak en bloem er gewoon losjes ingezet is. Het is een speelse, sobere creatieve stijl.

Een tak volstaat maar vergt meesterschap.

In de japanse binnenhuisarchitectuur ontwikkelt zich de "*TOKINIMA*" een nis in de kamer meestal gesitueerd tegenover de tuin. In de *TOKONOMA* prijkt doorgaans een rolschildering of tekening en een bloe-

Chabana

Nageire

menschikking. De boeketten worden niet gemaakt voor het Japanse salon, maar het salon is zo gemaakt dat het de bloemen tot hun recht laat komen.

Seika

Daarom schijnt het huis van de Japanner erg leeg voor ons.

Ook de *RIKKA*-stijl evolueerde naar een veel eenvoudiger en kleinere vorm: de *SEIKA* of *SHOKA*-stijl.

Alhoewel nog strak van vorm, met 3 hoofdelementen die hemel, mens en aarde symboliseren en een golvende harmonische ongelijkzijdige driehoek vormen.

Het Zen-boeddhisme dat de schoonheid ziet in beperking en niet in overvloed, heeft een zeer grote invloed gehad op de esthetische instelling van de Japanner tot op de dag van vandaag.

Vanaf de 14e eeuw zijn uitvoerige richtlijnen beschreven en het huidige woordgebruik in Ikebana stamt ook grotendeels uit die tijd.

In 1639 werd Japan hermetisch afgesloten voor vreemde mogendheden uit schrik overheerst te worden door de koloniale westerse machten.

Die periode van isolement was een bloeiperiode voor literatuur, schilderkunst en andere kunsten. Het beoefenen van Ikebana was toen nog altijd het voorrecht van de aristocratie, de monniken en de samourai-klasse en werd uitsluitend aan mannen voorbehouden.

Vanaf 1860 werd de isolatie van Japan doorbroken en met de aanbreng van westerse ideeën en de import van westerse bloemen werden de Japanners geïnspireerd tot nieuwe en vrij-

ere vormen. Zo ontstond de *MORIBANA*-stijl in platte schalen en de avant-garde schikkingen.

Moribana

Vanaf die periode wordt Ikebana ook door vrouwen beoefend en in alle meisjesscholen aangeleerd.

De oudste Ikebana-school in Japan waarvan de geschiedenis teruggaat tot de 7e eeuw is de *IKENOBŌ*-school.

Momenteel bestaan er meerdere tientallen scholen in Japan.

In het westen zijn voornamelijk gekend (in chronologische volgorde):

IKENOBO-school

SESSHU-school

O'HARA-school

SOGETSU-school.

Alle scholen handhaven dezelfde basisprincipen van de ongelijkzijdige driehoek, het asymmetrisch werken met een oneven aantal takken of bloemen. Schoonheid is onbestendig en beweeglijkheid kan beter gesuggereerd worden door oneven getallen.

Wat biedt *IKEBANA* aan de westerse mens?

- Gezien de schoonheid van Ikebana bestaat uit een lijnenspel heeft men zeer weinig materiaal nodig. Tuinbezitters, hoe klein ook hun tuintje mag zijn, hebben steeds voldoende materiaal bij de hand.

- Ikebana is een ideale familie-hobby. Tijdens wandelingen kunnen zelfs kleintjes eraan deelnemen door keitjes, takjes, vruchten, dorre wortels van allerlei planten te verzamelen. Zo leren ze om nooit planten uit te rukken of takken af te breken maar heel zorgvuldig te plukken zonder de planten te beschadigen. De mooiste takken vindt men in de ondergroei die men kan verwijderen zonder de ouderplant te beschadigen. Zodoende leert men de economie van de natuur te respecteren en de gewoonte aan te nemen nooit méér te plukken dan men nodig heeft.

- Wie Ikebana gaat beoefenen en er zich in verdiept ontdekt al gauw dat deze kunst meer inhoudt dan het louter decoratieve. Door de filosofische achtergrond en de symboliek en ook de bijzondere technieken is Ikebana een uitdaging aan onze fantasie en creativiteit.

- Ikebana is een goede training voor het oog, voor de smaak en de vaardigheid van de beoefenaar. Studie en praktijk van deze kunst vereist zelfdiscipline die je karakter beïn-

vloedt.

- Werken en samenwerken met de natuur geeft een gevoel van nederigheid terwijl de vreugde iets moois gemaakt te hebben tegemoet komt aan de creativiteit die in ons allen aanwezig is en maar al te vaak sluimert.

- En tot slot kan het beoefenen van Ikebana de weg wijzen naar bezinning en tot rust komen in deze jachtige tijd.

G. Comhaire-Neyt.

P.S.:

De tentoongestelde IKEBANA-boeketten zijn de weergave van twee scholen: de SESSHU en de SOGETSU-school en zijn het werk van de dames DE BISSCHOP, VAN DEN HEUVEL, DE GRAEVE en COMHAIRE.

We danken de uitgeverij STRENGHOLT b.v. BUSSUM (Ned.) welke ons toeliet de tekeningen over te nemen uit het boek "IKEBANA IN DE PRAKTIJK" van van Horst POINTER.

Belgische Importeur: Uitgeverij BAERT PvbA
Middelmolenlaan 100 - DEURNE.

THEE EN DE THEECEREMONIE

Thee is de koningin van de Camellia's.

De theeplant is afkomstig uit Z-China en was er oorspronkelijk een geneesmiddel.

De klassieke Chinese schrijvers loofden de eigenschappen van de thee die gebruikt werd om vermoeidheid tegen te gaan of uitwendig als compres tegen rheuma.

Rond de 8e eeuw werd theedrinken in China een elegant tijdverdrijf en als zodanig in Japan geïntroduceerd rond de 12e eeuw.

In de 15e eeuw maakten de Japanners er een cultus van gebaseerd op de verering van het eenvoudige, het zuivere, het mooie: de theeceremonie.

Het theedrinken is van poëtisch tijdverdrijf geëvolueerd naar een methode van zelfbeschouwing en zelfverwezenlijking en is afkomstig van een boeddhistisch Zen-ritueel.

Van de monniken die vóór het boeddhabeeld de thee bereidden en hem uit één en dezelfde kom nuttigden met een sacrale ingetogenheid en met de bedoeling om tijdens de lange meditatie-uren wakker te blijven.

Regels werden vastgelegd door de grootmeesters van de verschillende scholen.

De gebruikte voorwerpen, de rolschilderingen, de bloemschikkingen, de thee-huisjes en de tuinen: alles werd tot in de kleinste details bestudeerd.

Bij de theeceremonie staat alles in het teken van eenvoud en soberheid, zowel de gebruikte materialen als de bewegingen die in een intieme concentratie uitgevoerd worden en tot een inwendige vrijheid en een zelfbeheersing leiden die de mens openstellen voor zijn medemens.

Traditioneel hield men de theeceremonie in

het theehuisje of SUKIYA, een klein gebouwtje in de tuin. Meestal kunnen niet meer dan 5 mensen in het theehuisje plaats nemen. Het materiaal waaruit het is opgebouwd moet de indruk geven van geraffineerde armoede.

Laten we niet vergeten dat dit in werkelijkheid allemaal artistiek diep voorbedacht was en dat alle details met heel veel zorg uitgevoerd waren. In dat opzicht kunnen wij hier in de tentoonstelling maar een simpele nabootsing maken.

Het theehuisje wordt hier weergegeven door een verhoging van 10 vierkante voet of 4,5 TATAMI (rijststro-mat)

Aan de zijkant behoort een TOKONOMA (soort nis) een bepaalde rolschildering te bevatten en een boeket speciaal voor die gelegenheid gemaakt.

Hiervóór staan: een houtskoolbrander, een waterketel, een pot met water om de ketel bij te vullen, een waterlepel + steun, een bol waarin de thee gemaakt wordt, een klopper uit bamboe om de thee op te kloppen, een theedoos met een theelepeltje, een schaal met sojakoekjes en stokjes om te bedienen.

De genodigden worden door de gastheer via het paadje door de tuin naar het theehuis geleid. Aan de stenen put met helder water worden de handen gewassen en de mond gespoeld (teken van zuivering). De ingang van het theehuis is zo klein dat de genodigden zich moeten bukken om binnente komen (teken van nederigheid). Van zodra iedere genodigde binnenkomt knielt hij voor de TOKONOMA (nis) en buigt respectvol; vervolgens bewondert hij de KAKEMONO (schilderij) en het boeket

De gastheer (of gastvrouw) komt binnen en knielt om de gasten te verwelkomen. Hij (zij) brengt de waterketel en zet die op de brander.

Vóórdat de thee gezet wordt, moeten alle voorwerpen zorgvuldig schoongemaakt worden en met

warm water worden de kommen voorverwarmd.

De sojakoekjes worden gegeten voordat de thee geserveerd wordt.

De thee is groen en tot poeder fijngemaakt.

Iedere kom thee wordt apart bereid en doorgeroerd.

De gasten worden één voor één bediend.

Nadat de thee gedronken is wordt de lege theekom

in de hand rondgedraaid en langs alle kanten zorgvuldig bekeken.

Meestal zijn al de voorwerpen die bij de theeceremonie gebruikt

worden echte kunstvoorwerpen.

De benodigdheden worden dan schoongemaakt en

de waterketel wordt weggehaald.

De gastheer (gastvrouw) knielt ten afscheid.

De theeceremonie duurt meestal enkele uren.

Naar onze begrippen een langdurige, wat saaie

bedoening. Maar wie de moed heeft zich hierin

te verdiepen ervaart, het zich terug trekken

uit het jachtige leven en tot bezinning

komen in een sobere omgeving met een eenvoudige

kom thee, als een wedergeboorte.

Het feit dat Japan zo lang van de buitenwereld

geïsoleerd geweest is heeft er toe bijgedragen

dat de thee-cultus algemeen werd.

Huizen en gewoonten van de Japanners, hun ma-

nier om zich te kleden, hun keuken, hun kera-

miek, lakwerk en schilderijen, hun architec-

tuur, tuinkunst en bloemenkunst en zelfs hun

literatuur, alles heeft de invloed van de thee

cultus ondergaan.

De geest van de CHANOYU of theeceremonie,

doordrongen van de schoonheid die men ervaart

in een bestudeerde eenvoud en een harmonie met

de natuur heeft de traditionele vormen van de

Japanse cultuur hun fundamentele karaktertrek

gegeven.

Van het Chinese woord naar onze benaming:

TOU - TSEH - CHUNG - CHA - TAY - TEE - THEE.

Thee wordt ingevoerd uit diverse landen.

Ieder land, zelfs iedere plantage levert een

eigen theesoort.

Klimaat en hoogteligging hebben een grote invloed op de smaak.

Thee wordt niet zoals koffie één keer per jaar geoogst, maar iedere dag.

Het plukken gebeurt nog helemaal met de hand. Men onderscheidt:

- fijne pluk (bladknop met twee bovenste blaadjes)
- medium pluk (bladknop met 3 bovenste blaadjes)
- grove pluk (bladknop met 4 bovenste blaadjes)

Hoe fijner er geplukt wordt hoe beter de kwaliteit.

Hoe grover de pluk hoe hoger de opbrengst.

Na het plukken worden de theebladeren verflenst en door een soort mangel gerold.

Daarna laat men ze fermenteren (de sappen uit de theebladeren op elkaar inwerken). Vervolgens worden ze gedroogd. Groene thee wordt niet gefermenteerd.

Van 1000 kg groene theebladeren heeft men 220 kg zwarte thee.

De verscheidene manieren om thee te appreciëren zijn tekenend voor de tijdsgeschiedenis waarin ze in zwang waren.

1- primitieve manier van thee serveren: de theebladeren werden tot een koek gekneet, werden gekookt samen met rijst, gember, kruiden, melk of boter (nu nog in zwang bij de tibetanen)

2- vanaf de 15e eeuw: de thee in poedervorm werd met kokend water opgeklopt (theeceremonie)

3- midden 15e eeuw: de thee werd met kokend water overgoten en gefilterd (voor courant gebruik). Het is ook midden de 17e eeuw dat Europa via de Nederlands-Oost-Indische-Compagnie kennis maakte met de thee.

COMHAIRE Gilberte.

De PLANTENTUIN van de Rijksuniversiteit is weliswaar een instelling voor studie en opvoedingswerk, maar iedereen is hier welkom om de rijke verscheidenheid van planten te komen bekijken of eenvoudig te genieten van het groen en de bloemen.

Op een beperkte oppervlakte vindt U planten uit alle werelddelen, gegroepeerd in verzamelingen die U zeker ergens zullen aanspreken. Een tuin is in ieder seizoen anders en met één bezoek hebt U uiteraard een zéér onvolledig beeld van zijn rijkdom.

De PLANTENTUIN heeft dus heel wat te bieden aan allen die van planten en bloemen houden. Er wordt ook naar gestreefd om de vulgariserende rol naar het publiek nog uit te breiden. Tal van bezoekers en sympathisanten wensten blijkbaar de activiteiten van de PLANTENTUIN te steunen en stichtten daarom een feitelijke vereniging DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN, die dan ook de inrichters zijn van deze tentoonstelling.

Een aantal "tuingidsen" helpen de informatieve taken van de GENTSE PLANTENTUIN mede te vervullen, door maandelijks de eerste zondag gratis rondleidingen te verzorgen.

Ook U kunt helpen door lid te worden van deze vereniging. U kunt gewoon lid (200 Fr) zijn of beschermid (500 Fr) of erelid (1000 Fr) door het lidgeld te storten op het rekeningnummer 001-1192154-03 van de VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN. Het secretariaat (35 Driesstraat 9218 GENT/LEDEBERG - tel. 091/31 03 71) zal U graag alle verdere inlichtingen verschaffen.

Dank U voor Uw bezoek en een tot weerziens!!!

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT - DERDE JAARGANG - NR. 1 MAART 1984

Verantwoordelijke uitgever: Plus M. Driesstraat 35, 9218 Gent/Ledeberg